

ODMEVI

PRETEKLOST IN BODOČNOST ZGODOVINSKIH SREDIŠČ

ETNOLOGIJA V SLUŽBI PRENOVE MESTNEGA JEDRA STARE IZOLE

Pozitivni rezultati ankete med četrtno prebivalstva — Vznemirljivo vprašanje na svetovni ravni

V Izoli je septembra preteklega leta potekala zanimiva interdisciplinarna akcija arhitektov, umetnostnih zgodovinarjev, sociologov in etnologov, ki letos že daje prve vidne rezultate. Uradni naslov akcije je: Prenova starega mestnega jedra Izole. Razumljivo je, da v prvi fazi ne gre za dejansko prenovo, ampak za pripravo predlogov zanj. Naročnik začetnih raziskav je Skupščina občine Izole, ki tudi bedi nad potekom prenove s posebnim Odborom za prenovo, na čelu katerega je predsednik skupščine občine. Izvajalci pa so: Medobčinski ZVS Piran, Fakulteta za arhitekturo iz Ljubljane, Pokrajinski muzej Koper v sodelovanju s Pomorskim muzejem iz Pirana in PZE za etnologijo na Filozofski fakulteti. Odgovorni nosilec celotne naloge je doc. dr. Peter Fister.

Novost pri tej skupni raziskavi različnih strokovnjakov je gotovo sodelovanje etnologov, zato danes objavljamo oris njihovega prispevka k tej raziskavi. Etnološko študijo sta vodili mladi kustosinji koprškega in piranskega muzeja: Zvona Ciglič in Zora Žagar. Njuno zanimanje je bilo posvečeno v glavnem stanovanjski kulturi in družinskim odnosom ter vplivu pomorstva in ribištva na način življenja prebivalcev stare Izole. Pri tem pa se nista izogibali drugim vprašanjem, ki zadevajo odnos prebivalcev do lastnega okolja. S pomočjo študentov etnologije sta anketirali 841 ljudi v 215 družinah. To je dobra četrtnina vseh prebivalcev historičnega jedra Izole.

O tem, kakšen je bil namen etnološkega prispevka v skupni akciji, menita etnologinji takole: "Delo etnologov v taki akciji je predvsem ugotavljanje medsebojne povezanosti prebivalcev, kakšen odnos imajo do določenega prostora, kako ta prostor na njih vpliva, kakšna sta utrip vsakdanjega življenja in skoncentriranost gibanja, skratka kakšen je način življenja prebivalcev raziskovalnega območja. Prav tako je pomembno, da izvemov v čem meščani vidijo možnosti prenove in koliko so pripravljeni pri njej sodelovati, ter da od njih samih izvemo pozitivne kakor tudi negativne odgovore o obravnavani problematiki. Etnološka anketa naj bi imela čim aktivnejšo vlogo v ustvarjanju obnove, obenem pa naj bi postala tudi sestavni del informiranja in angažiranja prebivalcev, saj z direktnim stikom na terenu lahko spodbudimo njihovo zanimanje in jih pritegnemo k neposrednemu sodelovanju."

Vsekakor gre pri tem za novo, bolj angažirano vlogo etnologije v našem družbenem življenju. Neposredna uporabnika etnoloških ugotovitev sta urbanist in arhitekt pa tudi drugi načrtovalci prenovitvenih predlogov. Med dobljenimi podatki, ki jih ne gre zanemariti, so gotovo: velika narodnostna pestrost naselja (70% Slovencev), pripravljenost mlajše populacije, da ostane v starem delu Izole kljub neprimernemu stanovanjskemu standardu in pripravljenost sedanjih prebivalcev, da se pod določenimi pogoji lotijo obnove starih hiš. To pa je hkrati tudi namen celotnega projekta, da na podlagi ocene zainteresiranosti prebivalcev posodobi bivalne možnosti v Izoli, mestnemu jedru pa določi nekatere nove namembnosti, od turističnih do kulturnih. Sodeč po rezultatih etnološke ankete večina prebivalcev meni, da ima Izola značaj ribiškega mesta. Te tradicionalne miselnosti ne kaže zanemarjati pri načrtovanju obnove. Muzealci se ji bodo menda odzvali s postavitvijo ribiške zbirke, arhitektom pa je lahko ribiška kultura (spet na podlagi etnološke raziskave) primeren oblikovalni motiv.

Zadnje čase je problem tako imenovanih historičnih centrov povsod po svetu enako vznemirljiv tako za arhitekte, kot za umetnostne zgodovinarje, sociologe in etnologe. Spomnimo se samo najbližjih primerov, na primer razprav o "centro storico" v porušeni Gemoni, pa silno zanimivih socioloških raziskav starega mestnega jedra Gorice. Povsod je v ospredju dilema med ekonomiko — zapusti, poruši, postavi novo — in med kulturno ekonomiko — razvijaj dalje na podlagi stare dediščine. V Izoli so se odločili za prenovo na podlagi pretehtanih raziskav, ki ne temeljijo zgolj na oceni estetike in gradbene trdnosti, pač pa na globljih zakonitostih skupnega bivanja.

NAŠKO KRIŽNAR

(Primorski dnevnik, 18. 1. 1979)

STARA MESTA BODO ŠE ŽIVELA

Staro mesto, po katerem je Izola dobila ime še pred tisoč leti, bodo prenovili. Pri tem ne bodo le "pobrali prahu" s starih stavb, temveč bodo z ureditvijo trgov in ulic vrnili čar nekdanjega življenja med zdaj puste in temne stene

Izola pomni še rimske čase, prvi zapis o naselju na otoku šteje 972 let. Že takrat se je mesto tako imenovalo. Naselje se je širilo ob pristanišču in že v 16. stoletju je zrastle v mesto ribičev in poljedelcev. Tudi barok ni šel mimo Izole, pustil je sledi na mnogih pročeljih starih stavb. Devetnajsto in dvajseto stoletje sta s širitvijo industrije izbrisali mejo med otokom in celino. Takrat so nastale velike zelene površine, parki in sprehajališča, s katerimi se Izola lahko pohvali še danes.